

יומא נב

משה שווערד

1. תוספות ישנים מסכת יומא דף נב עמוד א

ניעול בין המנורה לכותל. הוה מצי למימר דלאו אורח ארעא? [1] אלא משכח טעמא אפילו סבירא לן כרבי יוסי [2] אי נמי לרבי יוסי דאמר שלא היה אלא פרוכת אחת צריך לומר כן אבל לרבנן דאמרי שתי פרוכת היו לא עייל להדיא:

2. שערם מצויינים בהלכה

דף נב. משחרי מאניה. פרש"י בגדיו משחירין מעשן המנורה שהשחיר את הכותל. וצריך ליתן טעם למה לא הדיחו וקנחו את הכותל, ואפשר דוה דומה להא דאיתא בגמ' פסחים (סה:): שכח הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהם בדם, ובח"י חתם סופר במס' סוכה (לו.) מכשיר מה"ט כתמים באתרוג שנעשו ע"י משמוש ידים ונענעים, דוהו הדרו והדרו כיון שבאו ע"י מצותו.

3. ספר איזהו מקומן

אלא קדושתיה אי כלפנים אי כלחוץ - מסקנת הסוגיא דלא נסתפקו במקום האמה טרקסין אלא בקדושתו אי כלפנים או כלחוץ, וכן הוא לשון הגמ' לעיל נא: "ואסתפקא להו לרבנן בקדושתיה" וכו'. ומתוך כן תמהוין דברי הרמב"ם (גיט"ז ד. ג.) דו"ל "נסתפק להם אם עוכי הכותל היה ממדת הקדש או ממדת קדש הקדשים" ומשמע שהספק היה בבנין ממש. וכ"ה גם לשון הרמב"ם בפיהמ"ש מדות (ט"ז ד.). והכס"מ הביא דבירושלמי דכלאים (מ. ד.) משמע דהספק היה על המדה. אך תמה השית יצחק דרוחק לומר שסמך הרמב"ם על הירושלמי במקום סוגיא מפורשת דהבבלי. ועי' מש"כ היד דוד כאן, ובחסדי דוד (מוספתא ג. יא.).

4. ריטב"א על יומא דף נב/א

ה' מקראות אין להם הכרע. נראה פירושה שאין להן הכרע מלשון התיבות כל היכא דליכא פסיקא דקראי או הפסק טעמים דאלו השתא דאיכא פסיקא דקראי והפסק טעמים נתברר ספקו:

5. תוספות מסכת יומא דף נב עמוד ב

שאת משוקדים מחר ארור וקם - תימה הוא דלא נקטינהו כסדר שהן כתובים בתורה והכי הוה ליה למימר שאת ארור מחר משוקדים וקם ...

6. תוספות רי"ד מסכת יומא דף נב עמוד ב

שם ומאי הגיע לארון מקום ארון. והא קתני נתן את המחטה בין הבדים אימא לבני הבדים וקשיא לי דתניא בתוספתא החיצונה פרופה מן הדרום. והפנימית מן הצפון מהלך ביניהן עד שמגיע לצפון הגיע לצפון הפך פניו לדרום והולך לשמאלו עם הפרוכת עד שמגיע לארון. דחף את הפרוכת במתניו אלמא כי הבדים היו שם והיו בולטין בפרוכת כמי שני דדי אשה. ומשום זה ה' צריך לדחוף את הפרוכת במתניו כדי שיכנס בין שני הבדים. ואם בבית שני שלא ה' שם בדים מה צורך לדחוף הפרוכת:

7. ספר איזהו מקומן

"גזירה שמא ירבה בפסיעות", וביותר קשה לדעת ר' יהודה (מנחות ס:): דלמביית לפרוכת יש חיוב מלקות על כניסה ריקנית ואל פני הכפורת חמיר טפי דבמיתה. והנה מברוא מדברי הגבורת ארי דאין חיוב דין להקטיר בין הבדים בדוקא, ועי' בדברינו לקמן בסמוך בשם מרן הגרי"ז.

עד שהוא מגיע לארון - הגבורת הארי (במלואים) חמה איך מותר לו לילך עד לבין הבדים להקטיר וכן להזות, והלא יכול מנב חכמה בכניסתו להקטיר, והו"ל מרבה בפסיעות דאסור כדאמרין בזבחים לג.

8. ספר איזהו מקומן

הגיע לארון נותן את המחתה בין שני הבדים:

[א] בחי' מרן רי"ז הלוי (נקונטלס יומל עמ' 32) דן מה מקור הדין שנותן המחתה בין שני הבדים דוקא ולא במקום אחר בקדש קדשים. וברמב"ם (יוה"כ פ"ב. 1. 6.) כתב "ומפי השמועה למדו חכמים שאין נותן הקטורת אלא בקה"ק לפני הארון", וציין הגרי"ז שבגבורת ארי [שהבאנו לעיל] מברוא שאין דין כלל שיקטיר בין הבדים דוקא.

9. ספר איזהו מקומן

ונתמלא כל הבית טלז עשן - כתב ✓ הרשב"ם עה"ת (ויקל טז. ג.) "לפי פשוטו שהרי מתוך עמוד הענן אני נראה כל שעה על הכפורת וכי ואם יראה הכהן ימות, לפיכך כשיכנס ביהכ"פ ציוהו הקב"ה להקטיר קטורת בפנים תחילה להחשיך את הבית בענן הקטורת, ואח"כ יביא דם הפר דם השעיר עכ"ל. ועי' מש"כ השיח יצחק (לס. ד"ס פחוס).

10. הרא"ש על יומא פרק ראשון

ובסדר אתה כוננת כתוב טמטם עיני ויצא ואין זה בגמרא אדרבה מתוך הירושלמי משמע שאינו צריך. והכי איתא בירושלמי עד שלא ניטל הארון היה נכנס ויוצא לאורו של ארון משניטל הארון היה מגשש ונכנס מגשש ויוצא. (שם ע"ב נג ע"ב) והיה מתפלל תפלה קצרה בהיכל שתהא השנה כתקנה. ולא היה מאריך בתפלתו שלא להבעית את העם המצפים לצאתו.

11. רש"י מסכת יומא דף נב עמוד ב

דרך כניסתו - כשם שנכנס כשהולך לדרום עד שהגיע לארון פניו כלפי דרום, כך כשיצא [משמע כשיצא מזה"ל] לא היסב את פניו לצאת, אלא יוצא דרך אחוריו, ופניו לארון.

12. ספר איזהו מקומן

[ב] השפ"א (נג:): נסתפק שמא דין זה דיציאה דרך כניסתו היה רק במקדש ראשון שהיה שם הארון, ולא במקדש שני שאין שם קדושה כל כך, דמהאי טעמא שנה דין זה כאן קודם משנה דלקמן נג: דמיירי בבית שני.

13. תפארת ישראל - יכין מסכת יומא פרק ה

כא) בבית החיצון. ר"ל בק"ק מקום הרוחניות אינו מהראוי שיששה להתפלל על גופניות, רק בהיכל התפלל בקצרה, על שיויי מזג השנה, שהוא סבה לבריאות, ואח"כ שיתקיים מלכותם ושררותם של ישראל, ואח"כ על פרנסתם והצלחתם, ואח"כ על המטר שלא יחסר:

14. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ל/א

היה עומד בירושלים יכוין את לבו כנגד בית המקדש שנאמר והתפללו אל הבית הזה היה עומד בבית המקדש יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים שנאמר והתפללו אל המקום הזה היה עומד בבית קדשי הקדשים יכוין את לבו כנגד בית הכפורת ...

15. הגהות יעב"ץ [שם]

דף ל גמי סיס שומד נכיס קדי סקדוסי . ל"ג
בון ל"ג ריט"ל כסאל שומד נכיס סחיטן
(וסול בין רי סכודת סו"ס סס סכוד"י) ומסלל
ססלכ קרס סול סול סכוד נסקי"ק . ל"ג סיסל
לסוקס סלסמין סול סלסלן לסקי"ק לסלן ל"ג
לס : שס סיס שומד לסורי ריט ססודס . ל"ג סול

16. גליוני מנחת חן

שם ומתפלל תפילה קצרה בבית החיצון, פרש"י - בהיכל.
הגרי"פ) כביאורו על הרס"ג (ח"ג עמ' רכ"א, ב') הביא דברי סדר
רע"ג שכתב, דתפילת כהן גדול ביוהכ"פ היתה בבית קדש
הקדשים וז"ל ג"כ במחזור ויטרי ובמ' חסידים השלם וגם בטור
הביא דברי רע"ג שם. ותמה שם דהא מבואר להדיא במתני' (יומא
נ"ב ב') דתפילת הכהן גדול היתה בהיכל מחוץ לפרוכת. וכתב
שם דצריך לומר, שלכל ההיכל קראו בשם קדש הקדשים על שם
בית קדש הקדשים שהיה שם. וכתבו כן כדי להגדיל את מעלת
קדושת ההיכל לנגד שאר מקומות שבחול. ע"ש.

ג"כ
ל"ג
ג"כ

17. שערים מצויינים בהלכה

ומתפלל חפלה קצרה בבית החיצון. פרש"י
בהיכל. וכ"כ הרמב"ם (יוה"כ פ"ד
ה"א). וכתב במשנה למלך (ביאהמ"ק פ"ג)
דלתפלה זו אין שום רמז בקרא, אלא תקנת
חכמים היא, ומזה ראה דהכהן שגמר
עבודתו בהיכל, אם שהה שם אינו עובר
כלום, כיון דנכנס לצורך עבודה, דאם איתא
דלאחר שגמר עבודתו חייב, א"כ היאך תיקנו
לכ"ג להתפלל שם, אלא ודאי אפי' שהה שם
כל היום אינו עובר, וה"ה אם שהה בבית
קה"ק אינו עובר כלום. וכ"כ בהגה' חשק

18. ספר איזהו מקומן

ויש לעיין אמאי אינו מתפלל בשיעור הזמן
שעומד שם עד שיתמלא הבית כולו עשן,
ולדברי התפא"י נחא אך לדברי שאר
מפרשים צ"ע, וצ"ל דעד שיתמלא הבית עשן
הוא חלק מן העבודה שעדיין לא נסתיימה
וכמש"כ לעיל בשם הגרי"ז, ואין להפסיק
בתפילה באמצע העבודה.

19. גליוני מנחת חן

מתני' הניע לארון, נותן את המחתה בין שני הכדים, צבר את הקטורת וכו'. בספר שם משמאל (פ' אחרי) כתב, דיש להתבונן בכל מקום, קטורת באה אחר הקרבה או הזאת הדם, וכאן לפני ולפני הקטורת קודמת לכל, ונראה לומר, דהנה אמרו במדרש (במד"ר כא, יט) תמיד של שחר היה מכפר על העבירות של לילה ותמיד של בין הערבים על העבירות של יום, ואחרי שנתכפרו להם העוונות באה הקטרת, המרמזת על התקשרות נפשות ישראל לשורשם, דקטורת מלשון קשירה, אבל כיום הכפורים שגופו של יום מכפר ומדרגת ישראל גבוהה יותר ממלאכים ומתחברים לשורשם, אז ההתקשרות והקטרת לפני הכפרה, כי הכפרה באה כתוצאה מההתקשרות והדיבוק העליון. ויל"פ דהו כוונת הפסוק, כי ביום הזה יכפר עליכם, והיינו דיסוד כפרת היום הוא ע"י "לפני ה'" תטהרו, ע"י שמתקשרים אנחנו לפני ה', ע"י התדבקות עם ה' זוכין לכפרה וטהרה.

20. גליוני מנחת חן

ובס' נזר הקודש (יומא נ"ב, ב' אות כ') כתב ליישב עפ"י המבואר במנחות כ"ו, ב', דגם בבית שני שלא היה ארון וכפורת, מכל מקום עושים הזאות, דאמר קרא "וכפר את מקדש הקודש", מקום המקודש לקודש. והביאור בזה דהמקום נתקדש וכמו שפרש"י, ומטעם זה נראה דההילוך של הכהן גדול בבית שני היה צריך להיות כמו ההילוך של כהן גדול בבית ראשון, ואסור להלך על "מקום הכדים", מטעם כי המקום של הכדים ג"כ נתקדש קדושת עולם, וכשם שבבית ראשון הוצרך הכהן גדול לדחוף את הפרוכת כדי שיכנס לבין הכדים (שהרי אסור לו לפסוע על הכדים או תחתיהם), כמו"כ בבית שני מחויב ללכת באותו הילוך, וא"ש. עכ"ד.

21. גבורת ארי מסכת יומא דף נב עמוד ב

אתיא שמה שמה כו'. רש"י בשמעתין לא פי' דלמאי נפקא מינה אתיא לן כל הני בגזירה שוה. ובפרק ב' דהוריות (דף י"ב) פי' דאתו כולהו בגזירה שוה מארון דנגנזו כמוהו. וק"ל לומר דאתי גזירה שוה על מה שיהיה לאחר מכאן דורות הרבה. ונראה לי דעיקר גזירה שוה אתיין דכל הני מונחים אצל הארון וכיון דידעינן בגזירה שוה שאצלו מונחים ממילא שמע מינה הוא כשנגנז הארון נגנזו עמו כדאמרינן גבי ארגו הואיל ומונח אצל הארון ממילא שמע מינה שנגנז עם הארון הכא נמי הא ואף על גב דגבי צנצנת ומטה אהרן כתיב בהו לפני העדות כל המשכן כולו קרוי עדות דכתיב אלה פקודי המשכן משכן העדות להכי אתיא גזירה שוה ללמד דעדות דכתיב גבי הני היינו ארון דווקא: (מילואים)